

22.11.2023

Ärende/5

§ 272

Ledamoten Mari Holopainens motion om att öka lokaldimensioneringen inom småbarnspedagogiken i Helsingfors

HEL 2023-003751 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige betraktade motionen som slutbehandlad.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Katja Rimpilä, stadssekreterare, telefon: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Mari Holopaisen aloite Helsingin varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämisestä

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Beslutet stämmer överens med förslaget.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Mari Holopainen och 27 andra ledamöter föreslår i sin motion att lokaldimensioneringen per barn inom småbarnspedagogiken i Helsingfors ska höjas till minst 9m²/barn. Till lokaldimensioneringen per barn räknas inte med de lokaler som inte är avsedda för barngruppers verksamhet, såsom tamburer, förråd och personalens pausrum. För personalen ska man reservera tillräckligt med pausrum.

Fostrans- och utbildningsnämnden och stadsmiljönämnden har gett utlåtanden i ärendet. Svartsförslaget stämmer överens med nämndernas utlåtanden.

I lagen om småbarnspedagogik konstateras att den småbarnspedagogiska miljön ska vara utvecklande, främja lärande och vara hälsosam och trygg med beaktande av barnets ålder och utveckling. Dessutom ska lokalerna och redskapen för verksamheten vara ändamålsenliga och tillgängligheten ska beaktas. I fråga om lokalanvändningen finns det inga bindande normer för lokaldimensioneringen i lagen.

Småbarnspedagogikens lokaler och deras funktionalitet är en viktig fråga. Det är dessutom viktigt att man förutom inomhuslokaler vistas utomhus och att barnen har en möjlighet att göra utflykter till Helsingfors natur och närliggande skogar. Den pedagogiska verksamheten och lokalanvändningen planeras i samverkan med barnen och personalen.

I Helsingfors lokalplanering är målet för lokaldimensioneringen cirka 8,25 m² lägenhetsyta per barn som är närvarande samtidigt. Tekniska lokaler eller kök räknas inte till lägenhetsytan. I lokalplaneringen säkerställs mångsidiga lokaler för barn i olika åldrar. Daglig utevistelse är en väsentlig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Därför har områden för utevistelse reserverats för barnen på gårdar och i parker och grönområden. På gårdsområden reserveras 10–15 m² plats/barn med undantag av täta innerstadsliknande områden. I planeringen av gårdsområdena bevaras så mycket som möjligt av växtligheten på tomten och fungerande förbindelser med närliggande skogar och parker säkerställs. I Helsingfors är hela staden en inlärningsmiljö. Daghemmen använder naturen, skogar, parker och idrottsanläggningar i närområdena som inlärningsmiljöer. Dessutom kan de använda skolornas idrottslokaler. Daghemmen gör regelbundna utflykter till närliggande bibliotek, kulturhus och museer. Särskilt de större barnen använder förutom daghemmens egna lokaler även andra lokaler som staden äger. I en del daghem finns skogs- och stadsgrupper, som är populära.

I Bygginformationsstiftelsens nationella anvisningar utgör nyttoyten grunden för dimensioneringen. I nyttoyten ingår alla verksamhetslokaler med undantag av trafikutrymmen. Det dimensioneras cirka 7 m² nyttoyta/plats. I lägenhetsyta betyder detta drygt 9 m²/plats. I de nationella anvisningarna konstateras att de viktigaste faktorerna med tanke på daghemmets funktion är en smidig verksamhet och flexibel användning av lokaler, säkra inomhuslokaler och uterum, hälsosamhet och ergonomi, ekologi och lokalerna som arbetsmiljö.

Med smidig verksamhet och flexibel lokalanvändning avses att lokalerna lämpar sig för olika aktiviteter, spel, lekar, föreställningar, pyssel, idrott och fartfyllda lekar samt också för lugn vistelse och vila samt att grupper av olika storlek kan verka i dem. Vid granskningen av lokaler beaktas också ekologin, som främjas genom sambruk av utrustning och lokaler, reparation och återvinning.

Lokalerna påverkar personalens arbetsförhållanden. För att undvika att lokaldimensioneringen överskrids och för att varje barngrupp ska ha egna lokaler är det ändamålsenligt att öka lokaldimensioneringen om budgeten möjliggör det i fortsättningen. Lokaldimensioneringen kan ökas till exempel genom att personalens pausrum inte räknas in i di-

mensioneringen för barnen. Personalens pausrum används de facto inte av barngrupperna. Vid bedömningen av lokaldimensioneringen ska egenskaper hos fastigheter i olika åldrar beaktas. Lokalerna är inte direkt jämförbara med varandra. Genom att då och då göra utflykter kan man helt ersätta en del av lokalbehovet inom småbarnspedagogiken. Tillräckliga uteområden har också betydelse. Vid bedömningen av lokalbehovet beaktas också behovet av platser inom småbarnspedagogiken i området. På så sätt kan staden erbjuda så många familjer som möjligt en plats inom småbarnspedagogiken i en nära belägen enhet i enlighet med principen om närservice.

Lokaldimensionering, användning av lokaler och lokalbeläggning

När daghemslokalernas kapacitet fastställs anses det viktigt att antalet daghemsplatser fastställs enligt så enhetliga principer som möjligt. Därför gjordes en omfattande harmonisering och granskning av platserna 2013–14, som fortfarande uppdateras regelbundet. I de daghem som färdigställdes före 2012 dimensioneras 9 m² lägenhetsyta/plats och i de lokaler som färdigställdes senare cirka 8 m² lägenhetsyta/plats. I daghem där det finns en integrerad specialgrupp har denna grupp och gruppens verksamhetsområde dragits av från granskningen av lokaleffektiviteten.

I samband med den nya beredningen begärdes en utredning om att lämna personalens pausrum, lager och tamburer utanför lokaldimensioneringen i nya projekt. En sådan utredning skulle göra lokaldimensioneringen mindre enhetlig och försämra jämförbarheten.

Den faktiska lokalbeläggningen per barn som vårdas var cirka 10,2 m² i Helsingfors i slutet av 2022, vilket är högre än den riktgivande dimensioneringen 8,25 eller 9 m²/lägenhetsyta/barn som använts vid planeringen. Dessutom är barn ständigt frånvarande av olika orsaker, t.ex. på grund av regelbundna lediga dagar eller insjuknande. Det finns alltså mer lägenhetsyta i vardagen än detta 10,2 m²/barn.

Lokalbeläggningen varierar på olika håll i staden. I början av september 2023 var lokalbeläggningen på stadsnivå 90,9% och variationsintervallet var 86–97,2 %. Beläggningen var högst inom det norra området för småbarnspedagogik, där fyra nya daghem dock håller på att färdigställas: det ersättande daghemmet Eloisa i Baggböle i februari 2024, ett helt nytt daghem och nya platser i daghemmet Kulkuri i Åggelby till sommaren 2024, ett daghem som ersätter daghemmet Perhonen i Åggelby år 2025 samt daghemmet Torpparintupa i Torpparbacken år 2025. Lokalernas beläggning följs upp på områdesnivå och tillfälligt kan det i vissa enheter finnas fler barn än platser. En sådan situation kan uppstå särskilt när man under vårperioden strävar efter att erbjuda småbarnspedagogik som närservice. I sådana fall granskas förhållandena

på daghemmet så att man följer ramvillkoren för hälsosäkerheten, såsom dimensioneringen av toaletterna och ventilationen.

I ombyggnadsobjekt uppnås inte alltid de mål som planerats för nybyggnaderna. Då man bedömer projektets ändamålsenlighet och jämför alternativ betonas utöver lokaldimensioneringen även andra egenskaper, jämförelsetal samt riskhantering såsom hälsosamhet och säkerhet, investerings- och lokalkostnader/plats, funktionella egenskaper och flexibilitet, byggnadens värde och stadsbilden samt möjlighet till andra lokallösningar.

Personalens möjlighet att påverka

Sektorn förbättrar lokalernas användbarhet årligen genom att främja hundratals funktionella ändringsarbeten. Dessa ändringsbehov framförs av avdelningarnas personal och chefer. Antalet barn under tre år har ökat på daghemmen under de senaste åren, vilket har lett till ett behov av att ändra på lokalerna. Funktionella ändringar kan bidra till att man kan ordna bättre verksamhet förbättras och anpassa lokalerna enligt behoven hos barn i olika åldrar. Under 2023 har det gjorts och planeras sammanlagt nästan 400 funktionella ändringsarbeten i lokaler och för att genomföra dessa har man använt anslag på drygt sex miljoner euro.

Fostrans- och utbildningssektorns anvisningarna för lokalplanering uppdaterades 2022. Anvisningarna har utarbetats i multiprofessionellt samarbete med daghemspersonalen. Anvisningarna stöder sig på riksomfattande anvisningar och hälsoföreskrifter. I de nya planeringsanvisningarna har man hört de anställda och ökat lokalresurserna enligt deras önskan. I praktiken har man lagt till personalrum, där personalen bland annat kanta pauser och vila samt utföra planeringsarbete i själva daghemmet under arbetsdagen. Syftet med planeringsanvisningarna är att åstadkomma säkra, hälsosamma, multifunktionella och flexibla lokal- och möbleringslösningar som stöder en mångsidig verksamhet samt att beakta barnens åldersrelaterade behov och egenskaper. Från och med 2022 har det regelbundet ordnats feedbacksamtal med lokalanvändarna mellan ett halvt och ett år efter att projektet slutförts. Man har fått positiv respons på användarmötena och möjligheterna att påverka. Lokalanvändarna har bedömt lokalernas funktionalitet med skolvitsordet 8,5. Utifrån responsen kan planeringsanvisningen uppdateras.

Innan projektplaneringen inleds utarbetar daghemmets personal en pedagogisk verksamhetsplan för lokalplaneringen. I detta sammanhang funderar man på förhand på funktionssätt och förhållandet mellan lokaler och verksamhet. I lokalprojekt deltar åtminstone verksamhetsställets

chef i användarmöten under planeringen. Daghemsföreståndaren gör personalen delaktig och informerar den om planerna under byggprojektet. Barnen deltar i gårdsplaneringen. Personalen och barnen kan också påverka planeringen av lösa möbler. I nybyggnadsprojekt där det ännu inte finns någon personal eller daghemsföreståndare är områdeschefen för småbarnspedagogik företrädare för lokalanvändaren och kan dessutom utse föreståndaren för ett daghem i området till projektet som företrädare för verksamheten.

Våren 2023 inleddes ett forskningssamarbete mellan fostrans- och utbildningssektorn och Helsingfors universitet om de nya inlärningsmiljöer som Helsingfors stad genomfört. Målet är att samla in information om inlärningsmiljöernas styrkor och svagheter samt att gemensamt utveckla lokalernas användbarhet och användarupplevelsen. Projektet har inletts med en granskning av skollokaler och utvidgas hösten 2023 till småbarnspedagogikens lokaler. Projektets resultat beaktas vid planeringen av nya lokaler för lärande och inlärningsmiljöer. Sektorn deltar dessutom i Utbildningsstyrelsens utredning om inlärningsmiljöer i fråga om lokalernas funktionalitet och hälsosamhet.

Bildandet av barngrupper och lokalanvändningen är en central pedagogisk uppgift. Lokalanvändningen planeras och bedöms tillsammans under ledning av daghemmets föreståndare. Beläggningen mäter antalet barn som är närvarande samtidigt. I lokalanvändningen beaktas även användningen av uteområden, bl.a. gårdar. Varje verksamhetsperiod granskas användningen av lokalerna efter barngruppernas behov. En egen lokal har reserverats för varje barngrupp. För mindre barn under tre år ska lokalerna tydligare bilda egna avgränsade helheter och gemensamma rum användas mindre. När det är fråga om större barn kan man använda fler rum för smågrupper och mångsidiga rum för gemensamt bruk. Barnen inkluderas i planeringen av inlärningsmiljöer enligt sin ålder. Eftersom barnen ingår olika gruppkonstellationer under dagen beroende på dagens program är även lokalanvändningen flexibel och mångsidig.

Kostnader

Enligt en jämförelse mellan de sex största städerna i Finland var lokal-kostnadernas andel av de totala kostnaderna för småbarnspedagogik som ordnades på kommunala daghem 16,6 % i Helsingfors 2017. 2022 har andelen ökat till 19,8 %.

Om lokaldimensioneringen inom småbarnspedagogiken inom fostrans- och utbildningssektorn ökas behövs det fler lokalprojekt för att tillgodose behovet av småbarnspedagogik och på motsvarande sätt mer fi-

22.11.2023

nansiering för byggnadsprogrammet för husbyggnadsprojekt för de kommande åren. Eftersom förslaget att öka ytan med 12–15 % i praktiken gäller torra rum, som inte hör till de dyraste, kan daghemmens årliga behov av investeringsfinansiering realistiskt förväntas öka med minst 10 %. I byggnadsprogrammet ingår finansiering på cirka 260 miljoner euro för de daghemsprojekt som blir klara 2023–2027. Utgående från de daghem som blir klara under denna tid innebär den föreslagna ökningen av lokaldimensionering ett årligt tillägg till investeringsfinansieringen på uppskattningsvis 5–6 miljoner euro eller på ett belopp som motsvarar prioriteringen av projekten. Ökningen av ytan ökar också underhållskostnaderna. Utifrån nuläget uppgår ökningen uppskattningsvis till 100 000–150 000 euro per år.

Om personalrummen inte räknas in i dimensioneringen i nya projekt ökar ytbehovet med ca 7–8 %. Inverkan uppgår alltså till minst hälften av de ovannämnda kostnads- eller prioriteringseffekterna. Om varken personalrummen eller servicelokalerna uppgår inverkan till cirka 11 %. Inverkan på kostnaderna och prioriteringarna blir alltså nästan lika stor som av en ökning av dimensioneringen med 9 m²/plats. Dessutom blir lokaldimensioneringen i staden mindre enhetlig.

Fostrans- och utbildningsnämnden anser i sitt utlåtande att en ökning av investeringskostnaderna innebär en betydande ökning av hyreskostnaderna för småbarnspedagogiken, vilket staden inte har berett sig på. En kompetent och tillräcklig personal och ett gott ledarskap är av större betydelse för småbarnspedagogikens kvalitet än lokalerna.

Lokalernas betydelse för ordnandet av verksamheten har identifierats. För närvarande anser man att det viktigaste är att rikta åtgärderna till att förbättra personalläget. Småbarnspedagogiken behöver få stöd av en pedagogisk expert, planera lokalanvändningen, bilda grupper och utveckla inlärningsmiljöerna. Chefernas kompetens stärks och de får stöd i den pedagogiska planeringen av lokaler och grupper. Småbarnspedagogiken utvecklas i samarbete med personalen. Responsen från de nya lokalprojekten följs aktivt upp och beaktas i kommande nybyggnadsprojekt. I stället för att öka lokalkostnaderna är det bra att styra anslagen till personal- och ledningsresurserna samt till utveckling av inlärningsmiljöer vid enheterna.

Enligt 30 kap. 11 § 2 och 4 mom. i förvaltningsstadgan besvarar stadsstyrelsen en motion som undertecknats av minst 25 ledamöter och förelägger fullmäktige sitt svar.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Uppllysningar

22.11.2023

Ärende/5

Katja Rimpilä, stadssekreterare, telefon: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Mari Holopaisen aloite Helsingin varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämisestä

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 13.11.2023 § 673

HEL 2023-003751 T 00 00 03

Påttös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

06.11.2023 Pöydälle

Esittelijä

va. kansliapäällikkö
Tuula Saxholm

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 24.10.2023 § 240

HEL 2023-003751 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon liitteenä olevasta valtuutettu Mari Holopaisen ja 27 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta liittyen varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämiseen, ja tarkisti pöytäkirjan tämän pykälän osalta heti:

Lausunto

Varhaiskasvatuslaissa todetaan, että varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Lisäksi toimitilojen ja toimintaväli-

neiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys. Tilankäytön osalta ei ole laissa sitovia normeja mitoitukseen liittyen.

Varhaiskasvatuksen tilat ja niiden toimivuus on tärkeä asia. Lisäksi tärkeää on, että sisätilojen lisäksi käytetään ulkotilaa ja lapsilla on mahdollisuus retkeillä Helsingin luonnossa ja lähimetsissä. Pedagogista toimintaa ja tilojen käyttöä suunnitellaan yhdessä lasten ja henkilöstön kanssa.

Helsingissä tilasuunnittelun tavoitteellisena mitoituksena on noin 8,25 m² huoneistoalaa samanaikaisesti läsnä olevaa lasta kohden. Huoneistoalaan ei lasketa teknisiä tiloja eikä keittiöitä. Tilasuunnittelussa varmistetaan monipuoliset tilat eri-ikäisille lapsille. Varhaiskasvatuksen toimintaan liittyy olennaisesti päivittäinen ulkoilu eli lapsille on varattu tiloja ulkoiluun pihalla, puistoissa ja viheralueilla. Piha-alueita varataan 10 - 15 m²/ lapsi, poikkeuksena ovat tiiviit kantakaupunkimaiset alueet. Piha-alueiden suunnittelussa säilytetään mahdollisimman paljon tontilla olevaa kasvillisuutta. Helsingissä koko kaupunki on oppimisympäristöä. Päiväkodit käyttävät oppimisympäristöinä lähialueiden luontoa, metsiä, puistoja ja liikuntapaikkoja. Lisäksi voidaan hyödyntää koulujen liikuntatiloja. Säännöllisesti retkeillään alueen kirjastoissa, kulttuuritaloissa ja museoissa. Erityisesti isommat lapset käyttävät päiväkotien omien tilojen lisäksi muita kaupungin tiloja. Osassa päiväkoteja toimii metsä- ja kaupunkiryhmiä, jotka ovat suosittuja.

Valtakunnallisissa Rakennustietosäätiön ohjeissa on todettu, että päiväkodin toimivuuden kannalta keskeisiä asioita ovat: toiminnan sujuvuus ja tilojen joustava käyttö, sisä- ja ulkotilojen turvallisuus, terveellisyys ja ergonomia, ekologisuus ja tilat työympäristönä.

Toiminnan sujuvuus ja tilojen joustava käyttö tarkoittaa tilojen soveltuvuutta erilaisiin toiminnallisiin tilanteisiin, peleihin, leikkeihin, esityksiin, askarteluun, liikuntaan ja vauhdikkaisiin leikkeihin sekä myös rauhalliseen oleiluun ja lepoon sekä mahdollisuus toimia erikokoisissa ryhmissä. Tiloja tarkasteltaessa otetaan myös huomioon ekologisuus, jota edistetään tilojen ja välineiden yhteiskäytöllä, korjattavuudella ja uusiokäytöllä.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että tilat vaikuttavat henkilökunnan työskentelyolosuhteisiin. Tilamitoituksen ylitysten välttämiseksi ja jokaisen lapsiryhmän omien tilojen toteutumiseksi, tilamitoituksen väljentäminen on tavoitteellista, mikäli budjetti mahdollistaa jatkossakin. Tilamitoitusta voitaisiin väljentää esimerkiksi poistamalla henkilökunnan taukotilat lapsille laskettavasta mitoituksesta. Henkilökunnan taukotilat eivät ole tosiasiallisesti lapsiryhmien käytössä.

Tilamitoituksen arvioinnissa on huomioitava eri-ikäisten kiinteistöjen ominaisuudet. Tilat eivät ole suoraan vertailukelpoisia keskenään.

Lautakunta toteaa, ettei satunnaisesti järjestettävillä retkillä voida korvata varhaiskasvatuksen tilantarvetta. Lautakunta korostaa myös riittävien ulkoilutilojen merkitystä.

Lautakunta pitää tärkeänä, että tilantarvetta arvioitaessa huomioidaan myös alueen varhaiskasvatuspaikkojen tarve, jotta mahdollisimman monelle perheelle voidaan tarjota varhaiskasvatuspaikka lähellä sijaitsevasta yksiköstä lähipalveluperiaatteen mukaisesti.

Tilamitoitus, tilojen täyttö ja käyttö

Päiväkotitilojen tilakapasiteetin määrittelyssä pidetään tärkeänä, että päiväkoteihin määritellään tilapaikat mahdollisimman yhtenäisin periaattein. Tästä syystä laaja tilapaikkojen määrittelyn yhtenäistäminen ja tarkastelu tehtiin vuosina 2013–14 ja päivitystä tehdään edelleen säännöllisesti. Ennen vuotta 2012 valmistuneissa päiväkodeissa mitoitetaan huoneistoalaa 9 m² / tilapaikka ja sen jälkeen valmistuneissa tiloissa noin 8 m² /tilapaikka. Päiväkodeissa, joissa toimii integroitu erityisryhmä, on tilatehokkuustarkastelusta vähennetty tämä ryhmä ja sen ryhmän toiminta-alue.

Uudelleen valmistelun yhteydessä pyydetty selvitys henkilöstön taukotilojen, varastojen ja eteisten jättämisestä tilamitoituksen ulkopuolelle uusissa hankkeissa lisäisi tilamitoituksen epäyhtenäisyyttä ja vertailukelpoisuutta.

Toteutunut tilojen täyttöaste yhtä hoidossa olevaa lasta kohden oli vuoden 2022 lopulla Helsingissä noin 10,2 m², joka on korkeampi kuin suunnittelussa käytetty ohjeellinen mitoitus 8,25 tai 9 m²/ huoneistoalaa /lapsi. Lisäksi lapsia on jatkuvasti poissa erilaisista syistä esim. säännöllisten vapaapäivien tai sairastumisten takia eli tiloja arjessa on käytössä enemmän kuin tuo 10,2 m² / lapsi.

Tilojen täyttöaste vaihtelee eri puolilla kaupunkia. Syyskuun alussa 2023 kaupunkitasolla tilojen täyttöaste oli 90,9 %, ja vaihteluväli oli 86–97,2 %. Korkein tilatäyttö oli pohjoisella varhaiskasvatusalueella, jonne kuitenkin valmistuu neljä uutta päiväkotia: korvaava päiväkotitoimitus Eloisa helmikuussa 2024 Pakilaan, kokonaan uusi päiväkotitoimitus ja uusia paikkoja päiväkotitoimitus Kulkuri kesäksi 2024 Oulunkylään, päiväkotitoimitus Perhosen korvaava vuonna 2025 Oulunkylään sekä päiväkotitoimitus Torpparintupa Torpparintäkeeseen 2025. Tilojen täyttöastetta seurataan aluetasolla ja tilapäisesti joissain yksiköissä voi olla lapsia enemmän kuin tilapaikkoja. Erityisesti tällainen tilanne voi olla, kun kevätkaudella pyritään tarjoamaan varhaiskasvatusta lähipalveluna. Näissä tapauksissa päiväkodin olo-

suhteet tarkastellaan siten, että noudatetaan terveysturvallisuuden liittyviä reunaehtoja, kuten wc- ja ilmanvaihdonmitoitusta.

Henkilöstön vaikutusmahdollisuudet

Toimialalla tilojen käytettävyyttä parannetaan vuosittain edistämällä satoja toiminnallisia muutostöitä. Nämä muutostyötarpeet tulevat toimipisteiden henkilöstön ja esihenkilöiden esittäminä. Viime vuosina erityisesti alle kolmevuotiaiden lasten määrän kasvu päiväkodeissa on aiheuttanut tarvetta muokata tiloja. Toiminnallisten muutosten kautta voidaan parantaa toiminnan järjestämistä ja muokata tiloja aiempaa paremmin eri-ikäisten lasten tarpeisiin. Vuoden 2023 aikana tehtyjä ja suunnitteilla olevia tilojen toiminnallisia muutostöitä on yhteensä lähes 400 ja näiden toteuttamiseen käytetään määrärahoja reilut kuusi miljoonaa euroa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on vuonna 2022 päivitetty tilasuunnitteluohjeet, jotka on työstetty päiväkotien henkilöstön kanssa moniammatillisessa yhteistyössä. Nämä tukeutuvat valtakunnallisiin ohjeisiin ja terveysasetuksiin. Uusissa suunnitteluohjeissa on kuultu henkilöstöä kasvattamalla tilaresurssointia lisäämällä henkilöstötiloja, jotka mahdollistavat muun muassa taukoja ja lepoa sekä suunnitteluajalla tapahtuvan työskentelyn päiväkodin tiloissa työpäivän aikana. Suunnitteluohjeissa tavoitteena on monipuolista toimintaa tukevat, turvalliset, terveelliset, monikäyttöiset ja muuntuvat tila- ja kalusteratkaisut sekä lasten ikäryhmään liittyvien tarpeiden ja ominaisuuksien huomioiminen. Vuodesta 2022 lukien on järjestetty säännönmukaisesti palautekeskusteluja tilojen käyttäjien kanssa 1/2-1 vuotta hankkeen valmistumisen jälkeen. Positiivista palautetta on saatu käyttäjäkokouksista ja mahdollisuuksista vaikuttaa. Kouluarvosanalla mitattuna tilojen käyttäjien tyytyväisyys tilojen toimivuuteen on ollut 8,5. Palautteiden perusteella voidaan päivittää suunnitteluohjetta.

Ennen hankesuunnittelun käynnistymistä päiväkodin henkilöstö laatii tilasuunnittelua varten pedagogisen toimintasuunnitelman. Tässä yhteydessä pohditaan etukäteen toimintatapoja sekä tilojen ja toiminnan välistä suhdetta. Tilahankkeissa vähintään toimipisteen esihenkilö osallistuu suunnittelun aikana käyttäjäkokouksiin. Päiväkodin johtaja osallistuu ja viestii suunnitelmista henkilöstöä rakennusprojektin aikana. Lapset osallistuvat pihasuunnitteluun, henkilöstö ja lapset voivat vaikuttaa myös irtokalustesuunnittelussa. Uudishankkeissa, joissa ei vielä ole henkilöstöä tai päiväkodinjohtajaa valittuna, varhaiskasvatuksen aluepäällikkö toimii tilojen käyttäjän edustajana, ja voi lisäksi nimetä alueella toimivan päiväkodin johtajan hankkeeseen toiminnan edustajaksi.

Keväällä 2023 on käynnistynyt Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Helsingin yliopiston tutkimusyhteistyö Helsingin kaupungin toteuttamista uusista oppimisympäristöistä. Tavoitteena on kerätä tietoa oppimisympäristöjen vahvuuksista ja heikkouksista sekä yhteiskehittää tilojen käytettävyyttä ja käyttäjäkokemusta. Hanke on käynnistynyt koulutilojen tarkastelulla ja laajenee vuoden 2024 aikana varhaiskasvatuksen tiloihin. Hankkeen tuloksia huomioidaan uusien oppimisen tilojen ja oppimisympäristöjen ympäristöjen suunnittelussa. Lisäksi toimiala osallistuu Opetushallituksen oppimisympäristöselvitykseen tilojen toimivuudesta ja terveellisyydestä.

Lapsiryhmien muodostaminen ja tilojen käyttö on keskeinen pedagoginen tehtävä. Tilojen käyttöä suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä päiväkodin johtajan johdolla. Tilatäyttöaste mittaa samanaikaisesti läsnäolevia lapsia. Eli tilojen käytössä huomioidaan myös ulkotilojen, mm. pihojen käyttö. Toimintakausittain tarkastellaan tilojen käyttöä lapsiryhmien tarpeiden mukaan. Jokaisella lapsiryhmällä on käytössä oma nimikotila. Pienempien, alle kolmevuotiaiden lasten, kohdalla tilojen tulee muodostaa selkeämmin omia rajattuja kokonaisuuksia, jolloin yhteistiloja käytetään vähemmän. Isompien lasten kohdalla voidaan käyttää enemmän pienryhmätiloja sekä monipuolisia yhteiskäyttöisiä tiloja. Lapset otetaan mukaan oppimisympäristöjen suunnitteluun ikäta-sonsa mukaisesti. Lapset toimivat päivän aikana erilaisissa kokoonpanoissa riippuen päivän ohjelmasta, joten myös tilojen käyttö on joustavaa ja monipuolista.

Kustannukset

Kuusikkovertailun mukaan Helsingissä tilakustannusten osuus kunnallisissa päiväkodeissa järjestettävän varhaiskasvatuksen kokonaiskustannuksista oli vuonna 2017 16,6 %, vuoteen 2022 osuus on kasvanut 19,8 %:iin.

Kaupunkiympäristön toimialan arvion mukaan, mikäli kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatuksen tilamitoitusta väljennetään, tarvitaan talonrakennushankkeiden rakennusohjelmaan lisää rahoitusta tuleville vuosille. Koska esitetty mitoituksen kasvattaminen vähintään 9 m² / paikka eli 12–15 % pinta-alan kasvu kohdistuisi käytännössä kuiviin tiloihin, jotka eivät ole kalleimpia, realistinen arvio lisäystarpeesta päiväkotien vuotuisen investointirahoitukseen on vähintään 10 prosenttia. Rakentamishjelmassa vuosina 2023–27 valmistuville päiväkotihankkeille on ohjelmoitu rahoitusta noin 260 milj. euroa. Tänä aikana valmistuvien päiväkotien perusteella tilamitoituksen väljentäminen esitetysti tarkoittaisi arviolta 5 - 6 milj. euron vuotuista lisäystä investointirahoitukseen eli yhteensä 30–36 miljoonan euron lisäinvestointitarvetta vuosille 2023–27 tai hankkeiden priorisointia vastaavalla summalla.

Tämä tarkoittaa, että vuosittain joutuisimme arvioimaan uudelleen yhden 150 paikkaisen päiväkodin toteuttamista, ja vuosien 2023–27 aikana viiden vastaavan kokoisen päiväkodin toteuttamista. Pinta-alan kasvu lisää myös ylläpitokustannuksia, tämänhetkisten ylläpitokustannusten mukaan arvioituna 100 000–150 000 euroa vuodessa.

Mikäli henkilöstötilat poistettaisiin mitoituksista uusissa hankkeissa, se kasvattaisi pinta-ala tarvetta noin 7- 8%, jolloin sen vaikutus olisi vähintään puolet yllämainituista kustannus tai priorisointi vaikutuksista. Mikäli henkilöstötilojen lisäksi poistettaisiin myös huoltotilat, sen vaikutus olisi noin 11% eli lähes saman verran kustannuksissa ja priorisoinneissa kuin mitoituksen kasvattaminen 9 m² / paikka. Lisäksi tämä lisääisi tilamitoituksen epäyhtenäisyyttä kaupungissa.

Investointikustannusten kasvattaminen tarkoittaisi varhaiskasvatuksen vuokratulujen merkittävää kasvua, johon ei ole varauduttu. Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaa tiloja enemmän osaava ja riittävä henkilöstö sekä hyvä johtaminen. Tilojen merkitys toiminnan järjestämiselle on tunnistettu. Tällä hetkellä nähdään, että on tärkeintä kohdentaa toimenpiteet henkilöstötilanteen parantamiseen. Varhaiskasvatuksessa on tarvetta pedagogisen asiantuntijan tukeen, tilojen käytön suunnitteluun, ryhmien muodostamiseen ja oppimisympäristöjen kehittämiseen. Esihenkilöiden osaamista vahvistetaan ja tuetaan tilojen ja ryhmien pedagogisessa suunnittelussa. Kehittämistä tehdään yhdessä henkilöstön kanssa. Uusista tilahankkeista saatua palautetta seurataan aktiivisesti ja huomioidaan tulevissa uudishankkeissa. Tilakustannusten kasvun sijaan määrärahoja on hyvä ohjata henkilöstö- ja johtamisresursseihin sekä oppimisympäristöjen kehittämiseen yksiköissä.

Käsittely

24.10.2023 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Satu Järvenkallas: Lisätään lausuntoehdotukseen "Lautakunta tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta heti."

Lisäksi lause kohdassa 19: "Nykyiset resurssit eivät mahdollista tällaista" poistetaan ja muutetaan:

Esihenkilöiden osaamista vahvistetaan ja tuetaan tilojen ja ryhmien pedagogisessa suunnittelussa. Kehittämistä tehdään yhdessä henkilöstön kanssa.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta hyväksyi esittelijän muutetun ehdotuksen.

Vastaehdotus:

Mari Holopainen: Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että tilat

22.11.2023

Ärende/5

vaikuttavat henkilökunnan työskentelyolosuhteisiin. Tilamitoituksen ylitysten välttämiseksi ja jokaisen lapsiryhmän omien tilojen toteutumiseksi, tilamitoituksen väljentäminen on tavoitteellista, mikäli budjetti mahdollistaa jatkossa sen. Tilamitoitusta voitaisiin väljentää esimerkiksi poistamalla henkilökunnan taukotilat lapsille laskettavasta mitoituksesta. Henkilökunnan taukotilat eivät ole tosiallisesti lapsiryhmien käytössä.

Tilamitoituksen arvioinnissa on huomioitava eri-ikäisten kiinteistöjen ominaisuudet. Tilat eivät ole suoraan vertailukelpoisia keskenään.

Lautakunta toteaa, ettei satunnaisesti järjestettävillä retkillä voida korvata varhaiskasvatuksen tilantarvetta. Lautakunta korostaa myös riittävien ulkoilutilojen merkitystä.

Lautakunta pitää tärkeänä, että tilantarvetta arvioitaessa huomioidaan myös alueen varhaiskasvatuspaikkojen tarve, jotta mahdollisimman monelle perheelle voidaan tarjota varhaiskasvatuspaikka lähellä sijaitsevasta yksiköstä lähipalveluperiaatteen mukaisesti.

Kannattaja: Mirita Saxberg

Kasvatus- ja koulutuslautakunta hyväksyi yksimielisesti Mari Holopaisen vastaehdotuksen.

03.10.2023 Palautettiin

13.06.2023 Palautettiin

23.05.2023 Pöydälle

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Carola Harju, yksikön päällikkö, puhelin: 310 42542
carola.harju(a)hel.fi

Kaupunkiympäristölautakunta 26.09.2023 § 493

HEL 2023-003751 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Mari Holopaisen valtuustoaloitteesta koskien varhaiskasvatuksen tilamitoituksen väljentämistä.

22.11.2023

Aloitteessa esitetään, että Helsingin varhaiskasvatuksen tilojen lapsikohtaista tilamitoitusta nostetaan nykyisestä vähintään 9 m²/lapsi. Lisäksi aloitteessa esitetään, että lapsikohtaiseen tilamitoitukseen ei lasketa mukaan tiloja, joita ei ole tarkoitettu lapsiryhmien toimintaan, kuten eteisiä, varastoja ja henkilökunnan taukotiloja. Henkilökunnalle on varattava riittävät taukotilat.

Tavoitteiden asettaminen tilahankkeissa

Tilahankkeille mitoittavan asiakaspaikkamäärän sekä asetettavat toiminnalliset ja tilamitoitustavoitteet määrittelee asiakastoimiala kaupungin strategioiden, päätösten ja omien suunnitteluohjeidensa pohjalta. Kaupunkiympäristön toimiala asettaa hankkeelle muut, kuten taloudellisuuteen, ekologiseen kestävyYTEEN, esteettömyYTEEN, pitkäikäisyyteen ja kaupunkikuvaan liittyvät tavoitteet kaupungin strategioiden, päätösten ja ohjeiden mukaisesti.

Asiakastoimialan rooli hankkeiden ohjauksessa ja hyväksynnässä

Kaupunkiympäristön toimialan edustaja johtaa hankkeen suunnittelua ja toteutusta kohti asetettuja tavoitteita. Hankkeiden toiminnallinen suunnittelu tehdään asiakastoimialan suunnitteluohjeiden periaatteiden mukaan. Hankkeiden projektiryhmään nimetään asiakastoimialan edustaja, joka ottaa kantaa suunnitelmien toiminnallisuuteen ja huolehtii toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta eri suunnitteluvaiheissa. Hankkeen suunnitteluvaihe sisältää asiakastoimialan edustajan organisoimat, teemakohtaiset käyttäjäkokoukset, joihin kutsutaan mukaan käyttäjän edustajia ja tarvittavia asiantuntijoita.

Voimassa olevan tilahankkeiden käsittelyohjeen 2015 Khs 14.12.2015 mukaan hankesuunnittelun lähtötietona on asiakastoimialan hyväksymä tarvepäätös, joka sisältää muun muassa alustavan tilaohjelman ja maksimilaajuuden. Hankesuunnitelman edetessä päätöksentekoon asiakastoimiala antaa hankesuunnitelmasta lausunnon ja hyväksyy sen alustavan vuokra-arvion.

Palautteen keruu käyttäjiltä ja suunnitteluohjeiden kehittäminen

Kaupunkiympäristön toimialan Tilat-palvelu kerää käyttäjiltä palautetta tiloista ja Tilat-palvelun toiminnasta. Palautetta kysytään ensisijaisesti liittyen tilojen ylläpitoon, kuntoon, olosuhteisiin tai valmistuneiden tilojen toteutusprosessiin. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala kerää palautetta tilojen toiminnallisista ominaisuuksista kuten tilanahtauden tunnusta. Saatujen palautteiden perusteella suunnitteluohjeita ja prosesseja kehitetään kaupunkiympäristön toimialan ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhteistyössä, kuitenkin siten, että kasvatuksen ja koulutuksen

22.11.2023

Ärende/5

toimialalla on päävastuu mitoitus- ja muiden toiminnallisten tavoitteiden kehittämisestä ja viemisestä suunnitteluohjeisiin.

Päiväkotien tilamitoitus

Päiväkotihankkeiden tilamitoituksen osalta kaupunkiympäristön toimiala noudattaa kasvatuksen ja koulutuksen toimialan suunnitteluohjeita ja linjauksia.

Perusparannettavissa kohteissa eivät uudisrakennuksille suunnitellut tavoitteet aina toteudu. Tällöin hankkeen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa ja vaihtoehtoja vertailtaessa painottuvat tilamitoituksen ohella muut ominaisuudet, vertailuluvut sekä riskienhallinta kuten terveellisyys ja turvallisuus, investointi- ja tilakustannukset / lapsipaikka, toiminnalliset ominaisuudet ja muuntojoustavuus, rakennuksen arvo ja kaupunkikuva sekä mahdollisuus muihin tilaratkaisuihin.

Mikäli kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatuksen tilamitoitusta väljennetään, tarvitaan lisää tilahankkeita päivähoitotarpeen tyydyttämiseksi ja vastaavasti talonrakennushankkeiden rakennusohjelmaan lisää rahoitusta tuleville vuosille. Koska esitetty 12 - 15 % pinta-alan kasvu kohdistuisi käytännössä kuiviin tiloihin, jotka eivät ole kalteimpia, realistinen arvio lisäystarpeesta päiväkotien vuotuisen investointirahoitukseen on vähintään 10 prosenttia. Rakentamisohjelmassa vuosina 2023 - 2027 valmistuville päiväkotihankkeille on ohjelmoitu rahoitusta noin 260 milj. euroa. Tänä aikana valmistuvien päiväkotien perusteella tilamitoituksen väljentäminen esitetysti tarkoittaisi arviolta 5 - 6 milj. euron vuotuista lisäystä investointirahoitukseen tai hankkeiden priorisointia vastaavalla summalla. Pinta-alan kasvu lisää myös ylläpitokustannuksia, tämänhetkisten ylläpitokustannusten mukaan arvioituna 100 000 - 150 000 euroa vuodessa.

19.09.2023 Pöydälle

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Päivi Etelämäki, yksikön päällikkö: 09 310 31871
paivi.etelamaki(a)hel.fi